

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Lenky Kaniové a soudců JUDr. Josefa Baxy a JUDr. Ivo Pospíšila v právní věci žalobce: **L. Ch.**, zastoupený obecnou zmocněnkyní R. C., proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 1292/25, Praha 5, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 24. 6. 2020, č. j. X, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 11. 8. 2021, č. j. 54 Ad 8/2020 - 78,

t a k t o :

- I.** Návrh žalobce na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti **s e z a m í t á .**
- II.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- III.** Žalobce **n e m á p r á v o** na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti
- IV.** Žalované **s e** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **n e p ř i z n á v á .**

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci a usnesení krajského soudu

[1] Rozhodnutím ze dne 3. 4. 2020, č. j. X, žalovaná zamítla žádost žalobce o starobní důchod pro nesplnění podmínek podle § 29 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Námitky proti tomuto rozhodnutí žalovaná rozhodnutím ze dne 24. 6. 2020, č. j. X, zamítla.

[2] Žalobce se dále bránil správní žalobou podanou u Krajského soudu v Ústí nad Labem (dále jen „krajský soud“). V průběhu řízení o žalobě požádal prostřednictvím své zmocněnkyně o ustanovení zástupce z řad advokátů.

[3] Krajský soud návrh na ustanovení zástupce v záhlaví specifikovaným usnesením zamítl. Poukázal na skutečnost, že žalobce je zastoupený obecnou zmocněnkyní, která za něj v řízení jedná. Žaloba obsahuje řádně formulované žalobní body a nevykazuje žádné vady. Srozumitelnou argumentaci obsahují i další podání žalobce (zpracovaná jeho zmocněnkyní). Projednávaná věc

nadto není nikterak komplikovaná. Z těchto důvodů vyjádřil soud přesvědčení, že zmocněnkyně žalobce je schopná hájit před soudem jeho zájmy a ustanovení zástupce z řad advokátů není nezbytně třeba k ochraně jeho práv.

II. Důvody kasační stížnosti

[4] Žalobce (stěžovatel) podal proti usnesení krajského soudu kasační stížnost. Současně požádal o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti.

[5] Uvedl, že je mentálně postiženou osobou trpící i dalšími onemocněními, která ovlivňují jeho jednání a chování. Z tohoto důvodu není schopen hájit svá práva, což je zřejmé z lékařské dokumentace, kterou měl soud k dispozici. Obecná zmocněnkyně nesešla žalobu ani žádná další podání, která svým jménem zaslala soudu. Obrátila se na pracovníky občanské poradny v Žatci, kteří jí se sepsáním uvedených podání (stejně jako kasační stížnosti) pomohli. Zmocněnkyně tedy není tak odborně zdatná, jak se domnívá krajský soud, a má obavu, že pokud nebude stěžovatele zastupovat advokát, nedokáže svá práva obhájit. Z tohoto důvodu navrhl, aby Nejvyšší správní soud napadené usnesení zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení.

[6] Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[7] Nejvyšší správní soud nerozhodoval o stěžovatelově žádosti o osvobození od soudního poplatku, jelikož povinnost zaplatit soudní poplatek vzniká jen tehdy, směřuje-li kasační stížnost proti rozhodnutí krajského soudu o návrhu ve věci samé či o jiném návrhu, jehož podání je spojeno s poplatkovou povinností (viz usnesení rozšířeného senátu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, č. 3271/2015 Sb. NSS, bod 27). V nyní projednávané věci stěžovatel napadá usnesení krajského soudu, jímž byl zamítnut jeho návrh na ustanovení zástupce. Jedná se tedy o rozhodnutí, které upravuje pouze procesní otázky řízení o žalobě. Nadto je předmětem soudního řízení věc důchodového pojištění, která je od poplatkové povinnosti osvobozená [§ 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích].

[8] Dále soud přikročil k posouzení stěžovatelova návrhu na ustanovení zástupce. Zastoupení stěžovatele bez příslušného právnického vzdělání v řízení o kasační stížnosti advokátem představuje obecně jednu ze základních podmínek řízení. Ze shora odkazovaného usnesení rozšířeného senátu však plyne, že tato podmínka se neuplatní v případech, kdy kasační stížnost směřuje proti procesnímu rozhodnutí učiněnému v řízení o žalobě, jež slouží toliko ke splnění podmínek řízení nebo zajištění jeho řádného průběhu. Takovým typem rozhodnutí je i nyní napadené usnesení. Stěžovatel proto nemusí být v nynější věci zastoupen advokátem. Kasační stížnost stěžovatele, podaná prostřednictvím jeho zmocněnkyně, přitom byla dostatečně odůvodněná a bylo z ní patrné, v čem stěžovatel spatřuje nezákonnost napadeného usnesení krajského soudu. Ustanovení zástupce tak nebylo třeba k ochraně stěžovatelových práv [viz § 35 odst. 10 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“)] a v posuzované věci jej soud nadto považuje za nadbytečné a nevhodné. Proto návrh na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti zamítl, jak je uvedeno ve výroku I tohoto rozsudku.

[9] Ve zbytku se již soud zabýval samotnou kasační stížností. Shledal, že byla podána včas, osobou oprávněnou a jedná se o kasační stížnost, která je ve smyslu § 102 s. ř. s. přípustná.

[10] Kasační stížnost není důvodná.

pokračování

[11] Nejvyšší správní soud předesílá, že v řízení o žalobě není zastoupení advokátem povinné. Podle § 35 odst. 10 věty první s. ř. s. však platí, že „[n]avrhovatel, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové vydaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát.“

[12] V posuzované věci je sporná otázka, zda bylo v případě stěžovatele v řízení před krajským soudem ustanovení zástupce nezbytně třeba k ochraně jeho práv.

[13] Z judikatury Nejvyššího správního soudu vyplývá, že správní soud by měl při posuzování splnění této podmínky přihlížet zejména k charakteru projednávané věci, k osobním poměrům žalobce, či k obsahu žaloby (případně dalších podání), z níž lze dovodit úroveň povědomí žalobce o jeho právech v soudním procesu a právních poměrech v České republice. Podstatnou je také okolnost, zda je účastník řízení českým občanem a ovládá český jazyk (srov. např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 9. 2003, č. j. 1 Azs 5/2003 - 46, ze dne 31. 5. 2011, č. j. 5 Afs 20/2011 - 62, či ze dne 21. 5. 2015, č. j. 7 As 84/2015 - 14). Pro závěr soudu o potřebě ochrany práv účastníka řízení je přitom klíčová obsahová a formální úroveň návrhu (žaloby), neboť právě formulace návrhu (žaloby) klade na účastníka řízení po odborné stránce největší nároky (srov. např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2004, č. j. 4 As 21/2004 - 64, a ze dne 27. 9. 2017, č. j. 1 As 312/2017 - 12).

[14] V posuzované věci se stěžovatel na soud obrátil s žalobou ve věci důchodového pojištění. Konkrétně se domáhá přiznání starobního důchodu a výsledek řízení je pro něj z existenčního hlediska zcela zásadní. Ze spisu současně vyplývá, že se jedná o osobu s mentálním postižením, která není samostatně schopna hájit svá práva. V takových případech klade Nejvyšší správní soud zvýšený důraz na potřebu zastoupení i v řízení o žalobě (rozsudky ze dne 16. 11. 2011, č. j. 6 Ads 130/2011 - 30, či ze dne 3. 4. 2013, č. j. 6 As 23/2013 - 9). Nyní projednávaná věc je však specifická tím, že stěžovatel byl od počátku řízení zastoupený obecnou zmocněnkyní, jejímž prostřednictvím podal žalobu a zaslal soudu i další vyjádření v průběhu řízení. Všechna uvedená podání přitom byla zcela srozumitelná, bylo z nich patrné, čeho se stěžovatel domáhá a v čem spatřuje nesprávnost napadeného rozhodnutí žalované. Na uvedené skutečnosti, ve spojení s tím, že předmětem řízení není žádná skutkově ani právně složitá otázka, poukázal právě krajský soud.

[15] Nejvyšší správní soud se s hodnocením provedeným krajským soudem ztotožňuje, neboť za dané situace nic nenasvědčovalo tomu, že by bylo ustanovení zástupce z řad advokátů nezbytně třeba k ochraně práv stěžovatele. Uvádí-li stěžovatel, že podání zasláná soudu nesešla samostatně jeho zmocněnkyně, ale učinila tak za pomoci odborníků z občanské poradny, jedná se o zcela nové tvrzení, s nímž nebyl krajský soud seznámen a nelze mu tedy klást k tíži, že se s ním argumentačně nevypořádal. Kasační soud nepochybně, že stěžovatel je osobou do značné míry odkázanou na pomoc druhých a není v jeho možnostech účinně oponovat závěrům žalované. Ze soudního spisu jsou tyto skutečnosti dostatečně zřejmé. Z jeho obsahu však současně vyplývá, že je to právě zmocněnkyně stěžovatele, která je mu při řešení jeho nepříznivé životní situace nápomocná a která za něj aktivně vystupuje také v řízení o žalobě, v němž předestřela konkrétní a srozumitelnou argumentaci. V průběhu řízení před krajským soudem tedy nic nenasvědčovalo tomu, že by zmocněnkyně stěžovatele nebyla schopna hájit jeho práva, a proto ani nevyvstala potřeba ustanovení zástupce z řad advokátů. Pokud by okolnosti odůvodňující takový postup vyšly najevo později v průběhu řízení (např. během ústního jednání), mohlo by se jednat o důvod, pro který by bylo lze požádat o ustanovení zástupce opětovně.

[16] Pro úplnost Nejvyšší správní soud dodává, že v posuzované věci požádal stěžovatel o ustanovení zástupce až takřka rok po zahájení řízení o žalobě. Vzhledem k tomu, že uvedené soudní řízení je ovládáno zásadou koncentrace vyjádřenou v § 71 odst. 2 s. ř. s., případný ustanovený zástupce by do něj již nemohl vnést žádnou zásadní novou argumentaci, neboť v této fázi nelze žalobu rozšířit o další žalobní body. Rozsah soudního přezkumu vymezil stěžovatel (prostřednictvím zmocněnkyně), na čemž by nemohl ustanovený zástupce nic změnit. Krajský soud nadto v přezkoumávaném usnesení vyjádřil, že je mu zřejmé, čeho se stěžovatel domáhá, a jeho argumentaci považuje za srozumitelnou. Absence zastoupení advokátem (v situaci, kdy již nelze do řízení vnést zcela nová tvrzení, resp. žalobní body) by tedy nemělo být stěžovateli k újmě, neboť předpokladem úspěchu ve věci není podrobná formulace jednotlivých námitek včetně odkazů na právní předpisy či dokonce soudní judikaturu. Ty jsou soudu z jeho činnosti známy a je povinen z nich vycházet. Zcela tedy postačí, pokud nezastoupený účastník (či v daném případě účastník zastoupený obecným zmocněncem) dostatečně konkrétně popsal skutkové okolnosti tak, aby byly odlišitelné od jiných skutkových dějů, a vylíčil, v čem spatřuje nesprávnost či nezákonnost postupu či úvah žalovaného správního orgánu. Těmto požadavkům podání stěžovatele dostála a věcnému projednání žaloby proto nic nebrání.

IV. Závěr a náklady řízení o kasační stížnosti

[17] Vzhledem k výše uvedenému dospěl soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle § 110 odst. 1 poslední věty s. ř. s. zamítl.

[18] O náhradě nákladů řízení rozhodl soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, a nemá proto právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti. Žalované v řízení žádné náklady nevznikly, proto jí soud náhradu nákladů nepřiznal.

P o u č e n í: Proti tomuto rozhodnutí **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 11. listopadu 2021

JUDr. Lenka Kaniová
předsedkyně senátu